

Prof. Zbigniew Antoni Kruszewski

urodzony 27 czerwca 1928 roku w Warszawie jest niewątpliwie jednym z nestorów polskiej profesury w Stanach Zjednoczonych. Zastugi prof. Kruszewskiego dla nauki polskiej, zarówno w kraju, jak i na obczyźnie są godne docenienia.

Po udziale w powstaniu warszawskim, w którym jako szesnastoletni chłopiec pełnił m.in. rolę łącznika w „Szarych Szeregach”, został internowany. Po pobycie w obozie jenieckim, wyzwolony przez wojska kanadyjskie, znalazł się w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie, w korpusie generała Stanisława Maczka.

Po wojnie studiował m.in. w Polskim Kolegium Uniwersyteckim w Londynie oraz w Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie. W 1952 roku wyjechał z Wielkiej Brytanii do Stanów Zjednoczonych. Tam też ukończył studia i obronił doktorat na uniwersytecie w Chicago. Doktorat ten został wydany w 1972 roku, a dotyczył kształtowania polskiej granicy zachodniej po II wojnie światowej. W 1968 roku został asystentem profesora, a od 1972 roku starszym wykładowcą i profesorem zwyczajnym nauk politycznych na Wydziale Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Teksaskiego w El Paso. Od początku osiedlenia się w USA był i jest aktywnym działaczem Kongresu Polonii Amerykańskiej, a obecnie jest sekretarzem Komitetu Politycznego Kongresu Polonii w stanie Illinois. Jest również członkiem Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie.

Prof. Kruszewski ma ogromne zasługi we wspieraniu polskich inicjatyw naukowych, zarówno w kraju, jak i na obczyźnie. Ufundował istniejącą do dziś katedrę Polish Studies na Uniwersytecie w Chicago, a także był inspiratorem i fundatorem licznych stypendiów dla Polaków w uniwersytetach amerykańskich, w tym w jego macierzystym Uniwersytecie Teksaskim w El Paso. W Polsce stypendyści wywodzą się z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Uniwersytetu Warszawskiego.

Na Uniwersytecie Warszawskim jest prof. Kruszewski stałym profesorem wizytującym w Studium Europy Wschodniej Wydziału Orientalistycznego. Prowadzi wykłady i seminaria, przede wszystkim w istniejącej już kilkanaście lat Wschodniej Szkole Letniej UW. Uczestniczy też w objazdach naukowych Studium na Wschód.

Jednak największą zasługą prof. Kruszewskiego jest stałe wspieranie działalności Kasy im. Józefa Mianowskiego – Fundacji Popierania Nauki. Dzięki stałym dotacjom profesora, od połowy lat 1990. Kasa Mianowskiego może – mimo braku jakiegokolwiek finansowania ze strony państwa i innych instytucji oraz osób – nadal dofinansowywać publikacje książek naukowych, rocznika „Nauka Polska. Jej Potrzeby, Organizacja i Rozwój”. Prof. Kruszewski jest członkiem Rady Fundatorów Kasy Mianowskiego.

Jego działalność naukowa w zakresie politologii wiąże się przede wszystkim z tzw. studiami pogranicza. Jest założycielem międzynarodowego Towarzystwa Badań nad Pograniczami (Assotiation for Borderline Studies), które rozpoczęło swą działalność w El Paso.

Większość jego prac i studiów dotyczy też problemów pogranicza. W 1972 roku opublikował swój doktorat zatytułowany: *Oder-Neisse Boundary and Poland's Modernization: the Socio-Economic and Political Impact* (Praeger Publishers, New York 1972). W 1972 roku monografię zbiorową: *Chicanos and Native Americans: the Territorial Minorities*, pod red. Z.A. Kruszewskiego i innych (Engelwood Cliffs 1973). W 1982 pracę zbiorową: *Politics and Society in the Southwest: Ethnicity and Chicano Pluralism* (Boulder Colorado 1982). W 2009 prace zbiorową: *Human Rights along the U.S.-Mexican Border: Gender Violence and Insecurity* (Tucson 2009). W roku 2013 pracę zbiorową: *War that Can't be Won: Binational Perspectives on the War on Drugs* (Tucson 2013).

Wśród licznych artykułów są m.in.: *Poles in the Newly Independent States of Lithuania, Belarus and Ukraine* (MacMillan Press 1998) i w rozszerzonej wersji: *Poles in the Newly Independent States of Lithuania, Belarus and Ukraine: A Case Study of Inherited Past and Uncertain Future* (Boulder 1998).

Jego postaci i dokonaniom poświęcona została książka prof. Beaty Halickiej z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu: *Życie na pograniczach. Zbigniew Anthony Kruszewski., Biografia* (Warszawa 2019). Obecnie ma ukazać się jej wersja angielska, której przekład sfinansowany został przez Kościuszko Foundation z Nowego Jorku, a wydana będzie przez The Brill Press. Jej tytuł anonsowany: *Borderlands Biography. Z. Anthony Kruszewski in Wartime Europe and Postwar America* (sierpień 2021).

Prof. Zbigniew Antoni Kruszewski całym swym życiem, nie tylko naukowym, udowodnił, że wierny jest nie tylko Warszawie i Polsce, ale także nauce niezależnie od miejsca zamieszkania. Nadal krąży więc pomiędzy El Paso w Teksasie, a Polską i jego ukochaną Warszawą.

W ocenie Zarządu TNW, dokonania prof. Kruszewskiego dla nauki w Polsce, a zwłaszcza środowiska warszawskiego zasługują na wyjątkowe ich docenienie w postaci członkostwa honorowego TNW.